

A.C. Baantjer

De Cock

en moord à la carte

De Fontein

1

Rechercheur De Cock van het aloude politiebureau aan de Amsterdamse Warmoesstraat leunde behaaglijk in zijn stoel achterover en keek met een milde glimlach om zijn lippen naar de jongeman, die op de stoel naast zijn bureau had plaatsgenomen. Hij plukte even aan het puntje van zijn neus en strekte toen zijn vinger naar hem uit.

‘Hoe heet je?’ vroeg hij vriendelijk.

‘Gert-Jan... Gert-Jan van Brunschoten.’

De Cock schoof zijn onderlip naar voren.

‘Een mooie naam... Gert-Jan van Brunschoten. En hoe oud ben je?’

‘Zeventien jaar. Ik kom uit Rotterdam. Mijn vader heeft daar een grote boekhandel.’

‘En jij wilt rechercheur worden?’

De jongeman knikte nadrukkelijk.

‘Ik lees altijd de boeken, die Baantjer over u schrijft. Ik vind ze geweldig. Echt spannend. Ik zou graag eens samen met u en Vledder een moordzaak willen meemaken... helemaal... van het begin af aan erbij zijn. Dat lijkt me geweldig.’

De Cock grinnikte.

‘Het spijt me echt, maar dat gaat niet. Bovendien... als ik jou was, dan zou ik niet alles geloven wat die Baantjer over mij schrijft. Ik ken hem vrij goed. Ik ga ook erg vertrouwelijk met hem om. Hij komt vaak bij mij thuis en dan vertel ik hem alles wat ik als rechercheur aan de Warmoesstraat meemaak.

Die Baantjer heeft echter de neiging om de zaken veel ingewikkelder voor te stellen, dan ze in feite zijn. Schrijvers noemen dat een dichterlijke vrijheid, maar volgens mij is het gewoon bedrog.’

Gert-Jan van Brunschoten trok diepe rimpels in zijn voorhoofd.

‘Is uw werk dan niet ingewikkeld en spannend?’

In de stem van de jongeman trilde teleurstelling.

De Cock lachte om het beteuterd gezicht dat Gert-Jan trok.

‘Soms,’ reageerde hij traag. ‘Soms is het erg ingewikkeld en ook spannend. Daarin heeft Baantjer wel gelijk. Ik wil dat zeker niet ontkennen. Maar als ik in een druilerige regen uren sta te wachten op iemand, van wie ik niet eens zeker weet of hij ook werkelijk komt, dan wens ik wel eens een ander beroep te hebben gekozen... boekhandelaar bijvoorbeeld.’

Gert-Jan van Brunschoten snoof.

‘Dat is ook niet alles,’ sprak hij mistroostig. ‘Ik merk dat aan mijn ouders. Veel kopzorg en lange werkdagen. Mijn grootvader heeft de boekhandel destijds opgericht. Dat was nog voor de oorlog. Nu drijft mijn vader de zaak. En hij wil als traditie dat ik als derde Van Brunschoten de boekhandel later weer van hem overneem.’

De Cock knikte.

‘Dat lijkt mij van je vader een te billijken wens. Zo vader, zo zoon. Nog niet zo heel lang geleden was dat de gewoonste zaak van de wereld.’

Gert-Jan van Brunschoten schudde zijn hoofd.

‘Als ik naar mijn vader kijk en ik zie al dat gedoe en geploeter...’ Hij maakte zijn zin niet af. ‘Die drukke boekhandel trekt mij, eerlijk gezegd, niet zo aan.’ De jongeman lachte. ‘Ik zei u toch... ik wil graag rechercheur worden.’

De Cock boog zich vertrouwelijk naar hem toe.

‘Daar zou ik nog maar eens een nachtje over slapen... twee nachtjes. En als je dan nog...’ Hij stakte en keek over het hoofd van de jongeman naar zijn assistent Vledder, die opgewonden de grote recherekamer binnenstormde.

‘Kom eens kijken!’ riep hij.

‘Waar?’

‘Op de steiger achter het bureau.’

‘Wat is daar?’

Vledder gebaarde ongedurig.

‘Ga nu even mee.’

De Cock kwam zuchtend overeind. Hij legde zijn hand op de kruin van Gert-Jan van Brunschoten. ‘Blijf nog maar even zit-

ten. Ik kom zo weer terug.’ Daarna sjokte hij achter Vledder aan de rekerchekamer uit en de gang door.

Ze zakten twee trappen af en liepen door het gebouw naar de achteruitgang.

Vledder deed de deur naar de steiger open en wees.

‘Kijk... een nieuwe Volkswagen Golf.’

De Cock keek hem niet-begrijpend aan.

‘Wat is daarmee?’

‘Die is van ons.’

‘Wat?’

Vledder knikte met glanzende ogen.

‘Onze oude Kever gaat naar de schroothoop,’ riep hij enthousiast. ‘Ik denk dat onze korpsleiding eindelijk heeft begrepen dat het levensgevaarlijk was om nog langer met die gammele kar te rijden. Het is een aanfluiting voor de politie. De mensen lachen ons uit als wij met zo’n barrel komen voorrijden.’

De Cock reageerde niet. Hij kauwde op zijn onderlip. Zijn brede gezicht stond somber.

‘Schroothoop.’

Het klonk weemoedig.

Vledder keek hem verwonderd aan.

‘Ja... schroothoop. Als je het nog niet wist... daar gaan oude auto’s heen.’

De Cock ging bij hem vandaan en slenterde aan de glanzende Golf voorbij naar de oude gebutste Kever. Met een bijna teder gebaar legde hij zijn hand zachtjes op het dak.

Vledder kwam naast hem staan en deed het portier van de nieuwe Golf uitnodigend open.

‘Moet je niet even voelen hoe hij zit?’

De Cock schudde zijn hoofd. Zijn hand rustte nog steeds op het dak van de oude Kever.

‘Schroothoop.’ Zijn stem trilde een beetje. ‘Dat heeft hij in feite niet verdiend.’

Vledder reageerde met verwondering.

‘Wat wil je dan... hem bewaren... conserveren... bijzetten in een soort museum... met een bordje ervoor: hierin reden de rekerchers De Cock en Vledder... met doodsverachting?’

Zijn stem droop van sarcasme.

De Cock trok gelaten zijn schouders op.

‘Ik was aan die oude kar gehecht... met al zijn deuken en butsen was hij mij dierbaar. We hebben heel wat uren in zijn inwendige doorgebracht. En hij heeft ons altijd trouw gediend. Ik kan mij niet herinneren dat hij ons ooit in de steek heeft gelaten. Dat... eh, dat scheidt een band.’

Vledder grinnikte.

‘Je bent een sentimentele oude dwaas.’ Met een gebaar van verachting schopte de jonge rechercheur tegen de bumper, waarvan het chroom was gebladderd.

‘Dat is een dood ding... een afgedankt gebruiksvoorwerp. Meer niet. Een berg oud roest... rijp voor de sloop. Wat wil je er meer in zien?’

De Cock antwoordde niet. Hij nam zijn hand van het dak en liep met gebogen hoofd van de Kever weg. Vledder kwam hem na.

‘Moet je echt niet even in die Golf zitten? Geloof me, het is heel iets anders. Veel ruimer en het rijdt ook veel soepeler. Hij is echt niet met die oude gammele Kever te vergelijken.’ De jonge rechercheur wenkte uitnodigend. ‘Kom, ga nu eens even achter het stuur zitten.’ De Cock schudde resoluut zijn hoofd en liep door. Bij de deur draaide hij zich nog even om en keek secondenlang naar de oude afgedankte Volkswagen. Op zijn gezicht lag een peinzende uitdrukking.

‘Soms,’ sprak hij zacht, ‘denk ik, dat ook dingen een ziel hebben. En misschien... misschien weet ik dat wel heel zeker.’

‘Heb ik je lang laten wachten?’

Gert-Jan van Brunschoten keek hem glunderend aan.

‘Nee, hoor,’ riep hij opgewekt. ‘Hier in de kamer gebeurt van alles.’ Hij knikte in de richting van een man, die verderop door een rechercheur werd verhoord.

‘Dat is een echte inbreker,’ sprak hij fluisterend. ‘Hij werd net door twee jonge agenten binnengebracht. *Heterdaad*, zeiden ze.’

De Cock ging glimlachend zitten.

‘Ik begrijp het nog niet helemaal... jij bent vandaag met de trein van Rotterdam naar Amsterdam gereisd alleen om mij te vertellen dat jij later rechercheur wil worden?’ Zijn stem beefde van ongelooft.

Gert-Jan van Brunschoten schudde zijn hoofd.

‘Vader heeft mij naar u gestuurd.’

De Cock toonde verbazing.

‘Jouw vader?’

De jongeman knikte.

‘Dat is echt een zaak voor rechercheur De Cock, zei hij. En omdat ik het had gevonden, mocht ik naar Amsterdam om het u te brengen.’

De Cock fronste zijn wenkbrauwen.

‘Spreek jij altijd in raadsels?’

Gert-Jan van Brunschoten schudde zijn hoofd.

‘Het is geen raadsel en ik spreek niet in raadsels.’ Hij veranderde van houding. ‘Hebt u nog even tijd voor mij, dan zal ik het u uitleggen.’

De Cock knikte gelaten.

‘Voor jou heb ik alle tijd.’

Gert-Jan van Brunschoten boog zich iets voorover.

‘Wij hebben een gewone boekhandel. Ik bedoel... vader handelt niet in oude of antieke boeken. Het was puur toeval.’

‘Wat?’

Gert-Jan van Brunschoten maakte een afwerend gebaar.

‘Vorige week kwam er een oude dame bij mijn vader in de zaak. Mijn vader kent haar goed. Haar man was al klant bij grootvader. Ze vertelde dat haar man was overleden en dat ze nu van plan was om naar een bejaardenhuis te gaan. In dat bejaardenhuis was geen plek voor de vele boeken die haar man in de loop der jaren bij ons had gekocht. Ze vroeg of vader belangstelling voor de boeken had, anders liet ze een opkoper komen.’

De Cock keek hem schuins aan.

‘En... had vader belangstelling?’

Gert-Jan van Brunschoten knikte.

‘We zijn er samen heen gegaan... vader en ik. Het was een hele verzameling. Ik ben als zoon van een boekhandelaar toch wel

wat gewend, maar mensen, mensen, wat waren daar een boeken... hele wanden vol tot aan het plafond. We hebben drie keer moeten rijden om alles naar het magazijn te brengen.'

De Cock gebaarde ongedurig.

'En verder?'

Gert-Jan van Brunshoten zuchtte.

'Vader heeft het druk met de zaak. Hij wist ook niet goed wat hij met al die oude boeken moest beginnen. Ik heb vakantie. Kijk eens of er wat bij is voor in de winkel, zei hij. Ik ben toen in die boeken van mevrouw Donkersloot gaan neuzen. Toen vond ik het... in een oud geschiedenisboek.'

'Wat?'

Gert-Jan van Brunshoten knoopte zijn overhemd los. Boven zijn broeksriem pakte hij een rechthoekig stuk papier en gaf dat aan De Cock.

'Dit.'

De oude rechercheur bekeek het aandachtig.

'Dat is een menukaart,' sprak hij met enige verbazing.

'Een gewone menukaart van hotel-restaurant De Poort van Eden in Amsterdam.' Hij blikte vragend naar de jongeman op.

'Wat... eh, wat is daar voor bijzonders aan?'

Gert-Jan van Brunshoten wees naar de kaart.

'U moet hem omdraaien.'

De Cock deed wat de jongeman van hem verlangde. Aan de achterzijde van de menukaart ontdekte hij een wat priegelig schrift.

'Ik, Hendrik-Pieter Donkersloot,' las de oude rechercheur hardop, 'leg hierbij een volledige bekentenis af. Ik heb een moord begaan. Op de avond van de negentiende juli om kwart voor twaalf schoot ik met mijn pistool, een oude Sauer 7.6 mm, bewust en bij mijn volle verstand driemaal op Frederik van Ravenstein. Hij keek naar mij alsof ik een geest was, zakte in elkaar en was vrijwel op slag dood. Ik had een afspraak met hem op de Westermarkt achter de Westertoren. Het is daar vrij stil. Ik zou hem op die plek vijftigduizend gulden in bankbiljetten van honderd gulden overhandigen. Dat had hij van mij verlangd. Omdat ik mij ervan bewust was dat een chanteur doorgaat tot zijn slachtoffer totaal bankroet is, besloot ik hem te doden.'

Ik was eerst van plan om hem op straat achter de kerk te laten liggen, maar om de ontdekking van mijn daad iets te vertragen, heb ik zijn lichaam naar de Prinsengracht geslept en in het water laten zakken. Ik voel geen wroeging, maar nu mijn einde nadert, doe ik deze bekentenis omdat ik niet wil dat mogelijk een onschuldige voor mijn daad wordt gestraft.’

De Cock keek op. Zijn gezicht stond ernstig. ‘En dit vond jij in dat oude geschiedenisboek?’

Gert-Jan van Brunschoten knikte.

‘Die kaart stak er een beetje uit. Dat trok mijn aandacht. Toen ik die bekentenis had gelezen, ben ik ermee naar mijn vader gegaan. Die zei: “Het is een Amsterdamse zaak, ga er maar mee naar rechercheur De Cock van de Warmoesstraat.”’

De grijze speurder wreef nadenkend over zijn kin.

‘Je bent er niet mee teruggegaan naar die oude dame... mevrouw Donkersloot?’

Gert-Jan van Brunschoten schudde zijn hoofd.

‘Ik was het wel van plan, maar vader zei dat ik het beter aan u kon overlaten.’

De Cock glimlachte.

‘Je hebt een wijze vader.’

Gert-Jan van Brunschoten wees naar de menukaart.

‘Is... eh, is het echt? Heeft die Hendrik-Pieter Donkersloot inderdaad een moord gepleegd?’

De Cock antwoordde niet direct. Hij staaarde enige tijd nadenkend voor zich uit.

‘Vorig jaar juli,’ sprak hij traag, ‘dreef in het water van de Prinsengracht bij de Westermarkt het lijk van een man. Hij heette Frederik van Ravenstein en in zijn borst zaten drie kogelgaten.’

2

Gert-Jan van Brunshoten keek de grijze speurder met grote ogen aan.

‘Dus die Hendrik-Pieter Donkersloot is werkelijk een moordenaar,’ riep hij verrast. ‘Ik kan het bijna niet geloven.’

‘Waarom niet?’

Gert-Jan van Brunshoten gebaarde wat vaag.

‘Ik heb hem wel eens gezien... toen hij nog leefde uiteraard... bij vader in de zaak. Hij leek mij een aardige oude baas... geen moordenaar.’

De Cock keek hem schuins aan.

‘Hoe zien moordenaars eruit... volgens jou... iemand met een grote M op zijn voorhoofd?’

Gert-Jan van Brunshoten trok zijn schouders omhoog.

‘Geen idee. Maar niet zo als die vriendelijke heer Donkersloot.’

De Cock wees naar de menukaart.

‘Toch bekent hij een moord te hebben gepleegd... een moord, die ook werkelijk is begaan.’

Gert-Jan van Brunshoten trok een pijnlijk gezicht.

‘U hebt gelijk. Maar ik heb moeite om het te geloven.’ Hij keek De Cock vragend aan. ‘Kan het geen vergissing zijn?’

De Cock strekte zijn hand naar hem uit. ‘Hoe... zeg het maar?’

Gert-Jan van Brunshoten maakte een hulpeloos gebaar.

‘Dat... eh, dat weet ik niet... nog niet, maar ik zal erover nadenken. Dat beloof ik u.’ Hij stond van zijn stoel op. ‘En als mij wat te binnen schiet, dan hoort u van mij.’

Ook De Cock kwam overeind.

‘Daar wacht ik dan op,’ reageerde hij gelaten. Tot afscheid schudde hij de jongen de hand. ‘Als je thuis komt... snuffel dan nog eens in die collectie boeken. Je hebt toch vakantie. Wie weet, zijn er nog meer bekentenissen.’

Toen Gert-Jan van Brunshoten was vertrokken, keek Vledder De Cock verwonderd aan.

‘Ik weet niets van een lijk in het water van de Prinsengracht.’

De Cock knikte traag voor zich uit. ‘Dat was vorig jaar toen jij ergens aan een Spaanse kust lui lag te zonnen.’

Vledder negeerde de opmerking. ‘Heb jij die zaak destijds behandeld?’

De Cock schudde zijn hoofd. ‘De zaak is vrijwel direct naar de narcoticabrigade gegaan. Men was daar van mening dat die Frederik van Ravenstein het slachtoffer was geworden van een liquidatie... dat hij door leden van een of andere concurrerende bende was vermoord.

Frederik van Ravenstein stond bij de narcoticabrigade al geruime tijd bekend als een groothandelaar in drugs. Voornamelijk cocaïne. Zij wilden de zaak graag van de Warmoesstraat overnemen.’

‘Waarom?’

‘Zij hoopten bij het onderzoek de aanvoerlijnen te ontdekken, die Frederik van Ravenstein voor zijn drugshandel had opgebouwd... connecties met mensen uit Zuid-Amerika.’

Vledder knikte begrijpend.

‘Ze waren hevig geïnteresseerd.’

De Cock gniffelde.

‘Dat waren ze... hevig geïnteresseerd... en enthousiast. Zo en passant zouden zij dan ook wel even de moord oplossen.

Commissaris Buitendam had er geen bezwaar tegen dat de moord naar Narcotica ging. En ik was allang blij dat ik van de zaak was verlost. Ik zat destijds tot over mijn oren in het werk.’

‘En?’

‘Wat bedoel je?’

‘Hebben ze, zo en passant, ook even de moord op die Van Ravenstein opgelost?’

De Cock gebaarde naar de menukaart voor zich op zijn bureau. ‘Als ik deze bekentenis zie, dan hebben ze steeds in de verkeerde richting gezocht. De moord op Frederik van Ravenstein was geen liquidatie door een andere concurrerende bende, maar een koele afrekening met een chanteur.’

Vledder grinnikte. ‘En de dader ligt op het kerkhof.’

De Cock knikte traag voor zich uit. Op zijn brede gezicht lag een peinzende uitdrukking.

‘Zo lijkt het.’

Vledder keek hem verbaasd aan.

‘Zo lijkt het,’ herhaalde hij vragend. ‘Is die Hendrik-Pieter Donkersloot dan niet dood en begraven?’

De Cock schoof zijn onderlip vooruit.

‘Vermoedelijk wel. Dat is ook heel eenvoudig na te gaan. Een enkel telefoontje naar de recherche in Rotterdam en ze zoeken dat voor ons uit.’

Vledder trok rimpels in zijn voorhoofd. ‘Waar denk je dan aan?’

De Cock nam de menukaart op en keek nog eens naar het priegelig handschrift.

‘Een geraffineerde vervalsing.’

Ze reden vanaf het Damrak via de Prins Hendrikkade naar de Haarlemmer Houttuinen en vandaar langs de Haarlemmerpoort over het Nassauplein naar de Haarlemmerweg. Het was warm en drukkend. De zon stond nevelig aan een bedompte hemel en het asfalt stonk. Vledder blikte glunderend opzij.

‘Dit is toch heel wat anders dan die oude gammele Kever,’ riep hij enthousiast. ‘Het stuurt lekker en de wegligging is een stuk beter.’ Hij tikte zijn collega op zijn linkerknie. ‘Hoe zit je?’

De Cock trok aan de autogordel om zijn buik.

‘Moet dat?’

Vledder knikte nadrukkelijk.

‘Vast en zeker.’

De Cock bromde.

‘Ik voel mij net een paard... ingespannen.’

Vledder reageerde niet. Hij draaide met zijn nieuwe Golf de Einsteinweg op en koos richting Den Haag.

‘Hadden wij de luitjes van de narcoticabrigade niet moeten waarschuwen dat wij in hun zaak duiken?’

De Cock schudde zijn hoofd.

‘Zo zie ik het niet. Ik duik niet in hun zaak... althans voorlopig niet. Pas als ik sterk het vermoeden heb dat de moord op Frede-

rik van Ravenstein niets met drugs heeft uit te staan, maar alles met chantage, zal ik commissaris Buitendam vragen of wij de zaak weer kunnen overnemen.'

Vledder knikte begrijpend.

'Zou de narcoticabrigade al wat hebben bereikt... in ruim een jaar?'

De Cock trok zijn schouders op.

'Ik heb nooit iets van hen gehoord of vernomen... geen enthousiaste berichten over positieve resultaten. Ik denk dat ze bij hun onderzoek op een dood spoor zijn geraakt.'

'Dan hadden ze de zaak toch terug kunnen geven?'

De Cock grinnikte.

'En toegeven dat ze hebben gefaald?' De oude rechercheur schudde zijn hoofd. 'Dat zullen ze nooit doen. Dat komt hun eer te na. Ik denk dat ze op nieuwe ontwikkelingen wachten... hopen op een plotselinge gunstige wending.'

'Ze hadden jou toch op de hoogte kunnen houden?'

De Cock spreidde zijn beide handen.

'Het is ook een tikkeltje mijn eigen schuld,' sprak hij vergoelijkend. 'Ik heb bij hen nooit naar de stand van zaken geïnformeerd. Het interesseerde mij ook niet zo veel. Ik had wel wat anders aan mijn hoofd. Het is dat die menukaart plotseling opduikt en die vreemde bekentenis mij intrigeert, anders...' Hij maakte zijn zin niet af. Met een grijns om zijn mond blikte hij opzij. 'En ik gun jou een ritje naar Rotterdam... in onze nieuwe Golf.'

Heel tevreden klemde Vledder zijn handen vaster om het stuur en drukte zijn voet nog steviger op het gaspedaal.

Vledder keek De Cock van terzijde aan.

'Weet je waar we moeten zijn in Rotterdam? Het is een moeilijke stad om iets te vinden. Ik ben er al vaak geweest, toch verdwaal ik er steeds weer.'

De Cock tastte in het borstzakje van zijn colbert naar een notitie.

'Dat zegt men ook van Amsterdam,' bromde hij. 'En ik ben daar nog nooit verdwaald.' Hij streek het wat verkreukelde blaadje op zijn knie glad en bekeek zijn aantekeningen. 'Volgens Gert-

Jan van Brunschoten kwam de collectie boeken van het adres Molenlaan 1317.'

Vledder knikte.

'Die weet ik wel te vinden,' riep hij opgetogen. 'Dat is niet moeilijk. Als ik mij goed herinner, is het een vrij deftige laan in Rotterdam-Hillegersberg.'

De Cock staarde voor zich uit.

'Ik hoop alleen dat ze er nog is.'

'Wie?'

'Die mevrouw Donkersloot. Anders zullen wij aan boekhandelaar Van Brunschoten moeten vragen of hij weet naar welk bejaardenoord zij is verbannen.' Vledder lachte.

'Dat noem jij ver-ban-nen?'

De Cock knikte met een ernstig gezicht.

'Ken jij een beter woord?'

De jonge rechercheur trok zijn schouders op.

'Het klinkt zo cru, zo hard, zo meedogenloos... alsof de ouder wordende mens ruw en tegen zijn wil uit de maatschappij wordt gestoten en tot zijn dood toe wordt opgesloten.' Hij fronste zijn wenkbrauwen. 'Zo erg is het toch niet om in een tehuis voor bejaarden te worden opgenomen?'

De Cock klemde zijn lippen op elkaar.

'Het interesseert mij niet hoe jij erover denkt en welke definitie jij eraan wil geven,' sprak hij kort, bijna nukkig. 'Ik vind ver-ban-nen in dit verband een goed woord. En daar blijf ik bij.'

Vledder keek hem verbaasd aan.

'Een gevoelig onderwerp... geloof ik... voor jou.'

De Cock reageerde niet. Hij blikte om zich heen naar het woeelige Rotterdamse stadsverkeer. Hij zocht naar overeenkomsten met de verkeerschaos in Amsterdam, maar herkende die niet.

Vledder verminderde de snelheid van de Golf en wuifde voor zich uit.

'Hier is dan de Molenlaan. Je ziet het. Er staan zelfs bomen.'

De Cock knikte instemmend.

'En er is ook plaats om te parkeren.' Hij lachte vrolijk. 'Weet je wat ik hier gelukkig mis?'

'Nou?'